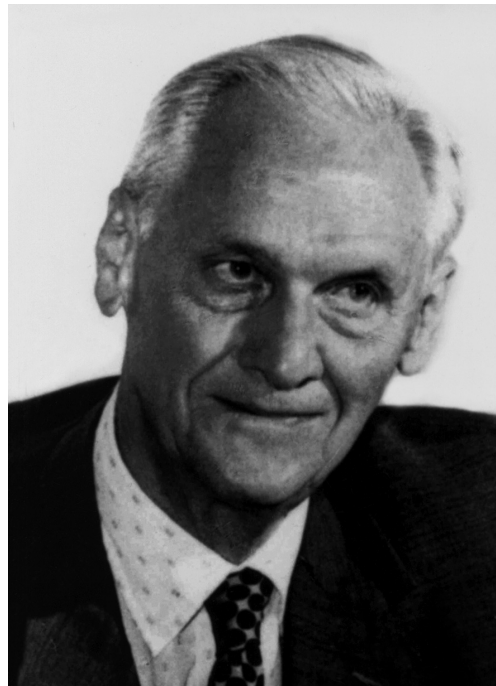

DR. HORN ARTÚR

1911–2003

Okleveles mezőgazda, egyetemi tanár, állami díjas akadémikus, a magyar állattenyésztés tudományának nemzetközileg elismert művelője, az állattenyésztés iskolateremtő egyénisége, agrár-felsőoktatásunk és tudományos közéletünk kiemelkedő személyisége, az Állatorvostudományi Egyetem állattenyésztéstani tanszékének vezetője 1963-tól 1980-ig.

Horn Artúr 1911. március 24-én született Kairóban. Édesapja, Horn Albert hat nyelven beszélő nemzetközi gazdasági szakértő, édesanyja Beóthy Kata, Beóthy Zsolt irodalomtörténész leánya volt. A családi környezet határozta meg életútját és egyéniségének kialakulását. Kitűnő osztrák, svájci és magyar iskolákban (Fasori Evangélikus Gimnázium) tanult. Gyakran mondta: „egy magyarnak három idegen nyelvet kell megtanulnia 20 éves kora előtt”. Németül, angolul és franciául kitűnően beszélt, nemzetközi kongresszusokon több nyelven előadott és tolmácsolt.

1934-ben a M. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Mezőgazdasági és Állatorvosi Karának mezőgazdasági osztályán oklevelet szerzett. 1935-ben summa cum laude minősítéssel doktorált. 1943-ban az egyetem állattenyésztéstani tanszékének magántanárává habilitálták. Több éven át Wellmann Oszkár munkatársaként titkára volt az Országos Törzskönyvező Bizottság-

nak. 1946-tól 1949-ig a Magyar Agrártudományi Egyetem keszthelyi osztályának tanszékvezető tanára. Az agrár egyetem átszervezésekor a budapesti, majd Gödöllői Agrártudományi Egyetem állattenyésztési tanszékének tanszékvezető professzora és dékánja volt 1949-től 1957-ig. 1957-ben az 1956-os forradalom utáni politikai megtorlás folyamán fegyelmi úton eltávolították. 1957-től az Állattenyésztési Kutatóintézet kutatója. 1963-ban az Állatorvostudományi Egyetem állattenyésztési tanszékének vezető professzorává választották. 1980-ban nyugdíjba vonult. A kandidátusi fokozatot addigi munkássága alapján 1952-ben kapta. 1954-ben disszertációja alapján a mezőgazdasági tudomány doktora fokozatot nyerte el, amikor még politikailag mellőzött volt. 1961-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává, majd 1967-ben rendes tagjává választotta.

Megnyerő és szuggesztív előadó volt. Egyetemi tanári működése során korszerűsítette az állattenyésztési és alkalmazott állatgenetikai ismeretek oktatását az agrár-felsőoktatásban. Az általa szerkesztett és írt tan- és szakkönyvekre alapozódott az állattenyésztés egyetemi oktatása. A szakmáját élethivatásának érezte. Kiváló tudósnek tartották, nemcsak itthon, hanem kiterjedt nemzetközi szereplései, szervezői tevékenysége révén a világ számos országában is. Számos nemzetközi konferencia, szimpózium és világkongresszus felkért előadója angol, német és francia nyelven előadó, vitaképes vitavezetője volt.

Tudományos tevékenysége igen széles körű. Felöleli az alkalmazott állatgenetika és -nemesítés, a baromfi-, a sertés- és szarvasmarha-tenyésztés szakterületeit. Nemzetközileg is hasznosított eredményeket ért el az alkalmazott állatgenetika területén, különösen keresztezés alkalmazásával a korszerűbb és gazdaságosabban termelő állattípusok kialakításában. Feltárta a heterózisjelenség egyes elméleti összefüggéseit és az állatpopulációk integrált (gazdaságosági szempontból meghatározó) értékelésének a jelentőségét. Kutatómunkáját részben a Márkus József professzor által 1949-ben megszervezett Állattenyésztési Kutatóintézetben mint alapító tag, osztály-, illetve csoportvezető és tudományos tanácsadó, részben pedig egyetemi tanárként végezte.

Jelentős volt az állattenyésztés gyakorlatával kiépített gyümölcsöző, kölcsönös előnyökön alapuló kapcsolata. Országos méretű nagyüzemi kísérletei négy évtizeden át az állami gazdaságokban és a termelőszövetkezetekben folytak; a Horn-iskola elismert kollektívája „Jersey Klub” néven vált ismertté. Munkatársaival ő nemesítette ki a tejelő típusú „magyar barna”, „tejelő magyar tarka” és „hungarofríz” fajtákat. Különösen a tejtermelési specializációt megalapozó és segítő szarvasmarha-tenyésztési kutatások gyakorlati eredményei hasznosulnak ma is, és szolgálnak példaként számos ország szakemberei számára.

Ő hozta be az állatnemesítést nemzetközi génbázisra alapozó populációgenetikát Európába. Szerinte a tenyésztés termelési eredményeit az adott lehetőségek alapján, azaz a területi termelékenység szerint kell megítélni. Az új fajta előállítását a takarmányértékesítés, a kevés emberi munkát igénylő tartás és a gépi technológiához alkalmazkodó szervezeti tulajdonságok kialakításában látta. Szerinte a takarmányértékesítés elsősorban a koncentrált tej előállításában mérhető; a típus és a tej mennyisége ebben másodlagos. Hirdette, hogy a hústermelésben nincs ideális fajta, a gyakorlatban a borjútermelő „nővonal” és a vágóterméket produkáló „hímvonal” kettéválasztása a legcélszerűbb.

A jövő legfontosabb feladatainak a genetikai sokféleség fenntartását, a biotechnológiának (ivardeterminált sperma, embrióátültetés) az állattenyésztés technológiájába való beépítését tartotta a legfontosabbnak. Szerinte „az emberiség legnagyobb vállalkozása a mezőgazdaság”.

Szakirodalmi munkássága nemzetközileg is elismert. Jelentősebb – részben külföldön, számos országban – világnyelveken publikált tanulmányainak és előadásainak száma jóval meghaladja a 200-at. Írt 12 könyvet, illetve könyvrészletet (közülük három külföldön megjelenőt) és nagyszámú szakkikket, amelyek szakembereink továbbképzését, szemléletformálását szolgálták. Tudományszervezőként meghívott szakértő volt az NDK-ban, Csehszlovákiában, Indiában, Írországbán, Kubában, és a FAO keretében Európa és Amerika számos tekintélyes egyetemén tartott előadást három éven át. Sokrétű tudományos kapcsolatot épített ki vezető állattenyésztő-genetikus tudósokkal és kutatóintézetekkel.

Kutatói, tudományszervezői tevékenységét számos külföldi tagság és elismerés fémjelzi. 1957-ben – politikai mellőzöttsége idején – az NDK Tudományos Akadémiájának levelező tagjává választották. 1961-ben a Magyar Tudományos Akadémia választotta levelező, majd 1967-ben rendes tagjává. Az alkalmazott állatgenetika terén végzett munkássága elismeréséül a Brnói Mezőgazdasági Főiskola – a Mendel-centenárium alkalmával – 1965-ben díszdoktorává avatta. Még ebben az évben az Angol Szarvasmarha-tenyésztők Szövetsége tiszteletbeli tagjává választotta. 1967-ben a Halle-Wittenberg Egyetem, 1986-ban a Gödöllői Agrártudományi Egyetem, 1987-ben a budapesti Állatorvostudományi Egyetem avatta díszdoktorává. 1970-ben elnyerte az Arany Tojás nemzetközi állattenyésztés-tudományi díjat, amelyet személyében első ízben kapott szocialista ország tudósa. Ugyanebben az évben az Állattenyésztők Európai Szövetsége – amelynek korábban is elnökségi tagja volt – alelnökévé választotta. 1975-ben a Lengyel Tudományos Akadémia tiszteletbeli tagjává, 1980-ban pedig a Belga Királyi Orvostudományi Akadémia tiszteletbeli levelező tagjává választotta.

Tudományszervező tevékenysége révén több cikluson át volt tagja az MTA Tudományos Minősítő Bizottságának, elnöke az MTA-MÉM állattenyésztési

bizottságának, a MAE Állattenyésztők Társaságának és számos hazai testületnek. Szerkesztőbizottsági tagja volt több hazai és nemzetközi tudományos folyóiratnak.

Állami és társadalmi kitüntetései után Horn Artúr 1990-ben elnyerte a Magyar Tudományos Akadémia legmagasabb kitüntetését, az Akadémiai Aranyérmét.

Horn Artúrt szerény, közvetlen, emberszerető, egyenes jellemű embernek ismerhettük. Kiváló volt a szervező- és gyakorlati készsége. Széles látókörű, nemzetközi hírnévű tudós, iskolateremtő egyéniség volt.

2003. november 24-én, 93 éves korában hunyt el.

Irodalom

Dohy János: Horn Artúr akadémikus 70 éves. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1981. 36. 3. 152.

Dohy János: Horn Artúr akadémikus 80 éves. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1991. 46. 8. 489–490.

Dohy János: 90. születésnapja alkalmából tisztelettel köszöntjük Horn Artúr akadémikust. *Állattenyésztés és Takarmányozás*. 2001. 50. 2. 97–100.

Bodó Imre–Bozó Sándor: Horn Artúr munkássága a huszonegyedik század kihívásainak tükrében. *Állattenyésztés és Takarmányozás*. 2001. 50. 2. 101–104.

Bodó Imre–Bozó Sándor: Horn Artúr (1911–2003). *Állattenyésztés és Takarmányozás*. 2004. 53. 1. 1–3.